

rakenduse Postipoiss kaudu. See võimaldab loomapidajal tellimuse esitada sobival ajal, valida sobiv kõrvamärgitüüp ja numbrivahemik, vajalikud muud kaubad ning märkida ära ka kättetoimetamisviis. Kaubavalikus on nüüd ka farmitarvikuid. Postipoisi kaudu on võimalik tellida ka asenduskõrvamärke.

Jooksvalt on täiendatud ka internetirakendust Vissuke, et loomapidajal oleks oma karjast põhjalik ülevaade.

Põhjalikum info jõudluskontrolli tulemustest on jõudluskontrolli aastaraamatus ning Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli ASi veebilehel www.epj.ee.

Sigade jõudluskontrolli tulemused 2015. aastal

Külli Kersten

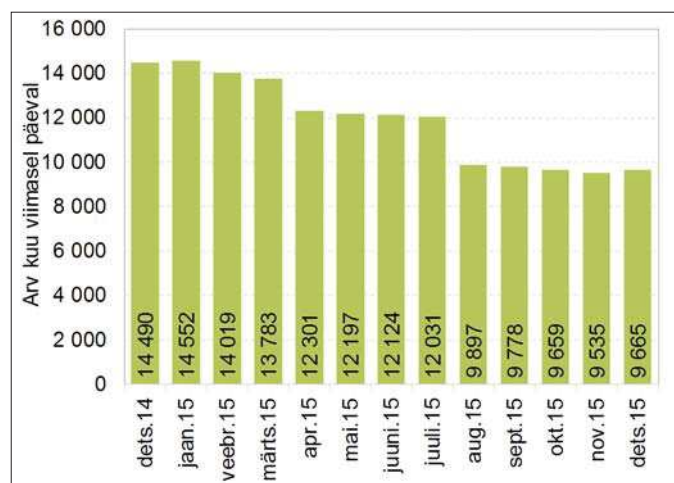
Eesti Põllumajandusloomade Jõudluskontrolli AS

Sigade jõudluskontrollis oli 31.12.2015 seisuga 9665 põhikarja siga, kes paiknesid kahekümne kolmes seafarmis, lisaks ETSAÜ seemendusjaama 34 kult. Seemenduskult arvestatakse jõudluskontrollis omaette grupina, kelle andmed on olulised geneetilises hindamises.

Aastat iseloomustab väga järsk sigade arvu vähenemine. Kokku lõpetas jõudluskontrolli kümme farmi ja sigade arv vähenes 33,3% (joonis 1). Suur osa selles on nii seakasvatussektori jätkuval ebasoodsal majanduskeskkonnal kui ka sigade Aafrika katkul (SAK). Ajavahemikus jaanuarist juuli lõpuni ja septembrist detsembri lõpuni vähenes sigade arv 2691 sea võrra, mille põhjuseks võib kaudselt pidada sealihaga madalat kokkuostuhinda. Augustis vähenes arv 2134 põhikarja sea võrra, mille põhjuseks oli viie farmi sigade hukkamine sigade Aafrika katku nakatumise tõttu. Katk diagnoositi jõudluskontrollis olevates farmides ajavahemikus 30. juulist kuni 20. augustini. Sigade arvu vähenemine ei ole peatunud ka 2016. aastal.

Aasta jooksul alustas jõudluskontrolli kaks farmi – OÜ Oleg Grossi talu Lääne-Virumaal ja Päidla OÜ Järvamaal.

Jõudluskontrollialuseid karju oli kokku kümnes maakonnas, kusjuures viies maakonnas ei ole ühtegi karja ja kuues maakonnas oli vaid üks seafarm. Keskmiselt oli karjas 420,2 põhikarjasiga, kusjuures väikseimas farmis oli alla 100 põhikarjasea ja suurimas 1280 siga. Kõige rohkem seakarju (41%) ja jõudluskontrollialuseid sigu (39%) oli Lääne-Virumaal, järgnesid Saare ja Harju maakond.

Joonis 1. Jõudluskontrollialuste sigade arvu vähenemine 2015. aastal

Tabel 1. Sigade paiknemine maakonniti

Maakond	Sigade arv 31.12.15	
	arv	%
Harju	1522	15,7
Ida-Viru	355	3,7
Jõgeva	143	1,5
Järva	183	1,9
Lääne-Viru	3752	38,7
Põlva	409	4,2
Pärnu	289	2,9
Saare	2227	22,9
Tartu *	520	5,4
Viljandi	299	3,1
Kokku	9699	100,0

* – sealhulgas seemendusjaama kuldid

Jõudluskontrollialuste seakarjade suurus emiste arvu järgi oli erinev. Sigade arvu üldise vähenemisega tekkis 2015. a uuesti alla saja emisega farm. Üle 500 emisega farmide arv vähenes kahe farmi võrra, neid on alles veel kolm (tabel 2). Kõige rohkem farme oli suurusega 301–400 siga, nendes asus 26,5% jõudluskontrollialustest emistest.

Tabel 2. Karjade suurus emiste arvu järgi

Karja suurus	Karjad		Emised	
	arv	%	arv	%
Kuni 100	1	4,4	76	1,0
101–200	5	21,7	795	10,3
201–300	5	21,7	1172	15,3
301–400	6	26,2	2040	26,5
401–500	3	13,0	1371	17,8
Üle 500	3	13,0	2235	29,1
Kokku	23	100,0	7689	100,0

Jõudluskontrollis olevatest põhikarjasigadest 32,5% olid puhtatõulised, 57,8% ristandid ja 9,7% teadmata tõuga. Puhtatõulistest sigadest suurima populatsiooniga oli eesti maatõug (65,5%), eesti suurt valget tõugu sigu oli umbes poole vähem (32,5%). Puhtatõulistest oli djuroki (D) ja pjeträäni (P) tõugu sigu vaid 2%, kuid neid on vaja ristandaretusprogrammi elluviimiseks (tabel 3).

Djuroki tõugu emised lisandusid puhtatõuliste sigade nimistusse alles hiljuti, sest neid paljundav farm Päidla OÜ Järvamaal liitus jõudluskontrolli süsteemiga 2015. aasta lõpus. Loomad imporditi 2013. a Kanadast, varem esindasid populatsiooni vaid kuldid, kes asusid ETSAÜ

Foto 1. Eesti maatõugu kult (A. Tänavots)

seemendusjaamas (Tartumaa). Pjeträäni tõugu emised asuvad paljudamiseks juba aastaid OÜs Pihlaka Farm (Harjumaa), kus verelisuse uuendamiseks ja sugulusare-tuse vältimiseks kasutatakse importspermat.

Ristanditest 86,2% moodustasid valgete tõugude esimese põlvkonna ristandid ja 13,8% muud ristandid (tabel 3). Kõige rohkem oli ristandemiseid, kelle isa oli eesti suurt valget ja ema eesti maatõugu siga (YxL).

Tabel 3. Sigade tõuline struktuur 01.01.2015

Tõug	Emiste arv	Kultide arv	Sigade arv kokku	Tõu osakaal %
Eesti maasiga (L)	2029	40	2069	21,3
Eesti suur valge (Y)	1003	24	1027	10,6
Djurok	21	20	41	0,4
Pjeträän	13	8	21	0,2
Puhtatõulisi kokku	3066	92	3158	32,5
Ristand Y*L	3019	1	3020	31,1
Ristand L*Y	1812	-	1812	18,8
Muud ristandid	720	51	771	7,9
Ristandid kokku	5551	52	5603	57,8
Tõug teadmata	931	7	938	9,7
Kokku	9548	151	9699	100,0

Jõudlusnäitajad on jätkuvalt positiivse trendiga. Emiste viljakus (elusalt sündinud põrsaste arv pesakonnas) on stabiilselt suurenenud 2005. aastast alates ja selle ajaga on pesakonnas juurde saadud 1,6 põrsast. Kokku sündis 2015. a pesakonnas keskmiselt 13,1 põrsast, neist elusalt 12,2 (tabel 4). Aastaga paranes tulemus vastavalt 0,3 ja 0,2 põrsa võrra. Korduvalt poeginud emise pesakonnas sündis elusalt 12,5 põrsast (+0,3), esmapoeginutel 11,1 (+0,1).

Jõudluskontrollialuseid farme, kus viljakus oli 12 ja rohkem elusalt põrsast pesakonnas, on umbes 60% ja farme, kus sündis alla 11, on 18%. Aastaemise kohta sündis elusalt 27,6 põrsast (+1) ja võõrutati 24,7 põrsast (+1,4). Pesakonnas võõrutati 10,6 põrsast, 0,2 põrsast rohkem kui aasta tagasi. Stabiilsus on saavutatud esmaseemendus- ja esmapoegimisvanuse, imetamis- ning vabaperioodi osas. Emiste uuestiindlemisi oli 2015. a 12,3%, ja see näitaja on

pidevalt vähenenud 2009. a alates. Rõõmu valmistab ka emiste parem karjaspüsimine – enne praakimist võõrutati igalt emiselt 4,2 pesakonda.

Tabel 4. Emiste keskmised jõudlusnäitajad 2015. aastal

Näitaja	Tulemus
Esmaseemendusvanus, päeva	247
Esmapoegimisvanus, päeva	368
Pesakonnas sündinud põrsaid kokku	13,1
neist elusalt	12,2
nooremiselt	11,1
vanaemiselt	12,5
Võõrutatud põrsaid pesakonnas	10,6
Imikpõrsa kadu, %	12,1
Imetamisperiood, päeva	28,4
Vabaperiood, päeva	6,2
Uuestiindlemisi, %	12,3
Võõrutatud pesakondi emise praakimisel	4,2
Aastaemiselt saadud pesakondi kokku	2,3
sündinud põrsaid	29,6
neist elusalt	27,6
võõrutati	24,7

Erinevate tõugude keskmised jõudlusnäitajad kinnitavad ristandaretusprogrammi Marmorliha soovitusel kasutada põrsaste tootmiseks puhtatõuliste L ja Y omavahe-lisel ristamisel saadud esimese põlvkonna ristandemiseid (tabel 5). Kõige suuremad pesakonnad ongi eelnevatel aastatel olnud ristandemistel (LxY, YxL) ja on seda jätkuvalt ka 2015. a. Tagasiristatud emistega (LxYL, LxLY, YxLY, YxYL) on tulemused tagasihoidlikumad ja selliseid emiseid ei soovita kasutada ka aretusprogramm. Djuroki ja pjeträäni verelisusega ristandemiste arv on aastatega vähenenud ja ilmselt väheneb ka tulevikus, sest nooremiseid aasta jooksul juurde ei ole valitud. Viljakuse edetabeli tipus on endiselt farmid, kus jälgitakse aretusprogrammi nõudeid.

Esimese põlvkonna viljakate ristandemiste saamiseks peavad lähtetõud olema head ja nende populatsioon ei tohi olla väga väike. Puhtatõuliste eesti maatõugu ja eesti suurt valget tõugu emiste viljakus on aastatega stabiilselt suurenenud. 2015. a sündis maatõugu emistel keskmiselt 11,8 ja eesti suurt valget tõugu emistel 12,0 elusalt põrsast pesakonnas. Mitmeid aastaid olid viljakamad eesti maatõugu emised, kuid viimased kaks aastat on suuremad pesakonnad sündinud eesti suurt valget tõugu emistel. Ka aastaemise kohta saadi eesti suurt valget tõugu emiste pesakondades 0,3 elusalt põrsast rohkem kui eesti maatõugu emiste pesakondades.

Suurima viljakusega emised kuulusid Saimre Seakasvatuse Osaiühingule (Viljandimaa), kus ainsana sündis pesakonnas üle 14, täpsemalt 14,2 elusalt põrsast. Samas farmis ka võõrutatakse pesakonna kohta kõige rohkem põrsaid. Viljakusega vahemikku 13–14 põrsast jäi kolm farmi. Need olid OÜ Hinna Seafarm Harjumaalt, 13,7, ja 13 põrsast sündis Lääne-Virumaa farmides OÜ Markilo

ja OÜ Viru Mölder. Farme viljakusega vahemikus 12–12,9 oli üheksa. Sellesse gruppi kuulusid Jampo Seakasvatuse OÜ Tartumaalt (12,8), Ermo Sepa Talu Lääne-Virumaalt ja Haameri Talu Põlvamaalt (12,7), OÜ Triigi Seakasvatust Harjumaalt (12,5), OÜ Pihlaka Farm Harjumaalt (12,4), OÜ Oss Saaremaalt (12,3), OÜ Käro Farm Pärnumaalt ja OÜ Vinimex Lääne-Virumaalt (12,1) OÜ Saare Peekon Saaremaalt (12,0). Alla 11 jäi viljakus vaid neljas farmis.

Väga head on tulemused ka aastaemise kohta elusalt sündinud põrsaste osas, mis võtab arvesse lisaks viljakusele ka muid olulisi aspekte, mis kaudselt näitavad emiste nõuetekohast söötmist ja optimaalseid pidamistingimusi, nii et emised suudavad regulaarselt tiinestuda ja põrsaid toota. Aastaemise kohta üle kolmekümne elusalt sündinud põrsa saadi neljas farmis. Need olid Saimre Seakasvatuse OÜ (34,0), OÜ Viru Mölder (32,3), OÜ Markilo (32,1) ja OÜ Hinna Seafarm (31,7). Jampo Seakasvatuse OÜs ja Haameri Talus jäi tulemuseks vastavalt 29,5 ja 29,4. Ülejäänud farmides saadi alla 29 põrsa. Positiivseks tuleb lugeda ka seda, et seoses viljakuse suurenemisega on imikpõrsaste hukkumine jäänud peaaegu samale tasemele.

Geneetilise hindamise tulemuste alusel kuulusid parimate liha- ja viljakusomadustega sead Saimre Seakasvatuse Osaihingule, kus hinnatud sigade keskmine indeks oli vastavalt 126,3 ja 117,3.

2015. aasta läheb Eestis ajalukku sigade arvu väga järsu vähenemisega, mistõttu ETSAÜ oli sunnitud proportsionaalselt emiste arvu vähenemisega vähendama ka seemendusjaama kultide arvu 1/3 võrra. Õnneks müüdi mitmed head kuldid farmidesse, mitte lihatööstustesse, ja neid kasutatakse põrsaste tootmiseks edasi. Seemendus-

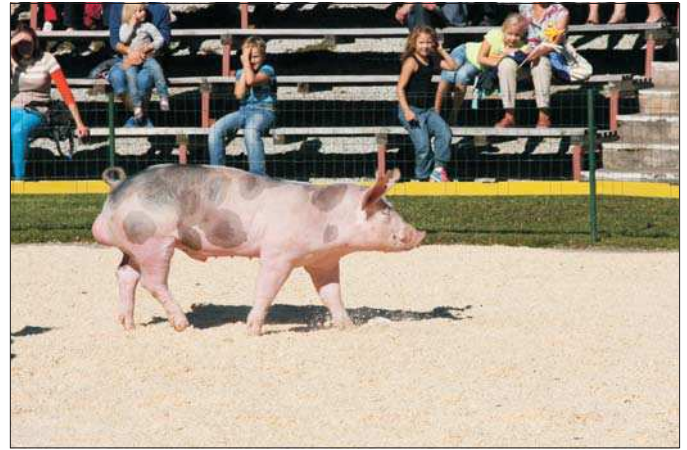

Foto 2. Pjetraani tõugu kult

(A. Tänavots)

jaamas on endiselt saadaval nii puhtatõuliste (djurok, eesti suur valge, eesti maasiga ja pjetraan) kui ka ristandkultide (DxL ja DxP) spermat.

Oma jälje jättis sigade arvu vähenemine ka ETSAÜ konsulentide poolt ultraheliaparaadiga Piglog-105 testitud sigade arvule, võrreldes 2014. aastaga vähenes sigade arv kolmandiku võrra. Kokku testiti 4730 siga. Sarnaselt eelnimetatud jõudlusnäitajatega olid ka keskmised karjatesti tulemused stabiilselt head. Testitud sigade ööpäevane juurdekasv sünnist 100 kg saavutamiseni oli 578,3 g, keskmine pekipaksus 10,0 mm ja lihassilma läbimõõt 63,0 mm.

Kokkuvõtete põhjal võib öelda, et seakasvajaid on oma tootmist aasta-aastalt parandanud. Jättes kõrvale ebasoodsast majanduskeskkonnast ja sigade Aafrika katkust tingitud sigade arvu järsu vähenemise, on jõudlusnäitajate põhjal arvutatud tootmistulemused ka 2015. a paranenud.

Tabel 5. Jõudlusnäitajad emise tõu järgi

Emise tõug*	Aastaemiseid	Sündinud põrsaid pesakonnas					Võõrutatud		Imikpõrsa kadu %
		kokku	elusalt				pesakonnas	aastaemiselt	
			kokku	nooremis	vanaemis	aastaemis			
L	2085	12,8	11,8	10,8	12,1	26,9	10,2	24,1	11,4
Y	921	13,0	12,0	11,0	12,2	27,2	10,6	25,1	12,6
P	17	10,8	10,5	9,4	10,7	24,8	10,3	25,0	5,8
LxY	1867	14,0	13,1	11,9	13,4	30,0	11,3	27,2	11,5
YxL	2959	13,2	12,4	11,4	12,6	28,6	10,6	25,1	12,9
LxLY	34	11,4	10,2	10,2	10,2	18,6	9,4	17,9	8,7
LxYL	256	12,5	11,8	11,0	12,1	24,0	10,3	21,0	15,3
YxLY	182	13,0	12,2	10,9	12,4	27,3	10,6	24,7	12,8
YxYL*	26	12,2	11,5	10,8	11,7	26,7	10,0	22,8	12,4
DxL	42	12,6	12,0	11,9	12,1	28,3	10,4	25,6	15,1
DxP*	2	11,8	11,6		11,6	33,6	7,8	22,6	20,7
DxLY*	2	14,0	8,3		8,3	13,9	7,0	15,6	12,5
DxYL*	1	11,5	11,5		11,5	23,0	10,0	30,0	8,8
PxL*	1	8,0	7,7		7,7	25,1	8,3	27,3	17,4
PxY*	1	11,3	10,3		10,3	28,4	9,3	25,6	9,7
PxLY*	1	12,7	12,3		12,3	37,0	10,5	21,0	12,5
Muu	742	11,8	10,7	9,9	10,9	21,5	9,6	20,0	9,8
Kokku	9138	13,1	12,2	11,1	12,5	27,6	10,6	24,7	12,1

* – usaldusväärsus väike